

Subsidieregeling indemniteit bruiklenen 2016

EVALUATIE

over de periode 1 januari 2019 – 1 oktober 2024

Colofon

Subsidieregeling indemniteit bruiklenen 2016 Evaluatie over de periode 2019 – 1 oktober 2024

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

17 december 2024

Afbeeldingen omslag:

Frans Hals, *Portret van Catharina Hooft met haar min* (detail), collectie Staatliche Museen zu Berlin, Gemäldegalerie, Berlijn, te zien in de tentoonstelling *Frans Hals*, Rijksmuseum, 2023

Frida Kahlo, *Zelfportret*, collectie Museo Dolores Olmedo, Mexico-Stad, te zien in de tentoonstelling *Viva La Frida!*, Drents Museum, 2021-2022

Portret van een Flavische dame, collectie Musei Capitolini, Palazzo dei Conservatori, Rome | Foto © Zeno Colantoni, te zien in de tentoonstelling *God op aarde*, Rijksmuseum van Oudheden, 2022

Inhoudsopgave

Evaluatie op hoofdlijnen conclusies aanbevelingen	4
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Over indemniteit	8
1.3 Vraagstelling	9
1.4 Onderzoeksmethode	10
1.5 Afbakening	10
2 Gebruik van de regeling	11
2.1 Aantal aanvragen, afwijzingen en toewijzingen	11
2.2 Aanvragers	12
2.3 Regionale spreiding	14
2.4 Soort tentoonstellingen	14
2.5 (Geen) gebruik van de regeling	15
2.6 Informatievoorziening en communicatie	15
2.7 Effect van de verhoging van het indemniteitsplafond	16
3 Doelmatigheid	17
3.1 Ontwikkeling indemniteitsbedrag	17
3.2 Ontwikkeling premiekorting	18
3.3 Administratieve lasten	19
3.4 Ontwikkelingen op het terrein van schade en veiligheid	20
4 Internationale context	22
4.1 Internationaal perspectief	22
4.2 Internationale ontwikkelingen	23
5 Overige aandachtspunten	24
5.1 Op welke wijze kan het gebruik van de regeling verder worden geoptimaliseerd?	24
5.2 Welke aanvullende maatregelen zijn wenselijk en praktisch uitvoerbaar?	24
5.3 Zijn er relevante (internationale) alternatieven?	25
5.4 Schadeprotocol	25
Bijlage 1 Toekenningen indemniteit per museum 2016 - 2024	26
Bijlage 2 Tentoonstellingen	27
Bijlage 3 Enquête	29

Evaluatie op hoofdlijnen | conclusies | aanbevelingen

1 Over de regeling

De indemniteitsregeling is een garantstelling waarbij de Nederlandse staat een deel van het risico op schade en verlies van tentoonstellingsbruiklenen overneemt waardoor verzekeraars kortingen geven op verzekeringspremies.

Vraagstelling: hoe is het gebruik van de indemniteitsregeling, op welke wijze kan het gebruik van de regeling verder worden geoptimaliseerd en zijn er alternatieve toekomstscenario's denkbaar met het oog op de internationale context?

Deze evaluatie onderzocht de periode 1 januari 2019 – 1 oktober 2024.

2 Gebruik van de regeling

De regeling wordt door de musea gebruikt en gewaardeerd. Dankzij de regeling kunnen duizenden bezoekers per jaar genieten van Nederlands erfgoed en internationale kunst op topniveau. Hiermee stimuleert de Minister van OCW de (internationale) zichtbaarheid van Nederlandse musea zowel in de Randstad als daarbuiten, (internationale) collectiemobiliteit en een groter publieksbereik. Veel tentoonstellingen hebben ook een aanmerkelijke economische spin-off.

34 musea uit 9 provincies maakten in de geëvalueerde periode gebruik van de regeling voor tentoonstellingen op het gebied van de archeologie, geschiedenis, oude meesters, moderne en hedendaagse kunst en Van Gogh en tijdgenoten. Grote musea als het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum deden het grootste beroep op de regeling. Zeven instellingen maakten in de geëvalueerde periode voor het eerst gebruik van de regeling, hetgeen laat zien dat ook middelgrote en middelkleine musea van buiten de Randstad de weg naar de regeling weten te vinden.

Voor deze evaluatie werd een vragenlijst naar 41 musea gestuurd. Van de 24 respondenten van de enquête lieten 6 respondenten weten geen gebruik te hebben gemaakt van de regeling. Eén respondent had in deze periode geen internationale bruiklenen, twee vonden de aanvraagtermijn te lang, drie vonden een andere oplossing.

Het subsidieplafond voor de verzekerde waarde bedraagt sinds 1 januari 2023 € 450 miljoen op enig moment (tot 2023: € 300 miljoen). Dat betekent dat er in een jaar voor een hoger bedrag aan garanties kan worden verstrekt.

Sinds de invoering van dit bedrag is het subsidieplafond niet bereikt. In de onderzochte periode werden geen aanvragen afgewezen en kwamen geen verzekeringsclaims voor. Er waren niet beduidend meer aanvragen dan in voorgaande jaren: het aantal aanvragen in 2023 bedroeg 20 en in 2024 15 (tot aan 1 oktober, d.w.z. de geëvalueerde periode, werden 9 aanvragen ontvangen. Daarna, tot op het moment van schrijven, werden nog 6 aanvragen ontvangen, hetgeen correspondeert met het tentoonstellingsritme in de museale wereld, waarbij er vaak in het najaar tentoonstellingen openen. Van deze aanvragen werden er 4 toegekend en zijn er nog 2 in behandeling). In de periode 2019 – 2023 werden er gemiddeld 18 aanvragen per jaar toegekend. Dat betekent dat de in 2023 doorgevoerde verhoging in beperkte mate het gewenste effect heeft gehad wat betreft de wens meer tentoonstellingen te kunnen faciliteren: de verhoging heeft tot nu toe niet geleid tot beduidend meer aanvragen voor indemniteitsverklaringen. Oorzaken

daarvan zouden kunnen zijn het na-ijlen van de coronacrisis, het broze herstel van de museumsector na de crisis, lastenverzwaringen, klimaatbewustzijn (minder kunstwerken internationaal laten reizen) en minder kennis over de regeling binnen de musea. Tegelijkertijd werd in 2023 voor een bedrag van € 438 miljoen indemniteitsgaranties verleend. Dit is het totaal van de aangegane garanties in 2023. Dat betekent dat er dankzij de verhoging van het plafond tot € 450 miljoen (op enig moment) geen tentoonstellingen hoefden te worden afgewezen omdat het plafond bereikt was. Dat geldt ook voor 2024, waarin (in de geëvalueerde periode) het bedrag van de aangegane verplichtingen ruim € 310 miljoen euro was. Op basis van een lichte daling van het aantal tentoonstellingen in één jaar kunnen uiteraard nog geen conclusies worden getrokken. Het zal interessant zijn te zien wat de bewegingen zijn de komende jaren.

3 Doelmatigheid

Het bedrag van de verleende indemniteit fluctueerde per jaar van ruim € 175 miljoen (in 2019) tot ruim € 620 miljoen in 2022 (de opgetelde indemniteitsbedragen van de betreffende jaren). In 2023 werd er voor een bedrag van ruim € 438 miljoen indemniteit verleend, in 2024 (tot 1 oktober) een bedrag van ruim € 310 miljoen (ook hier gaat het om de totale bedragen van de aangegane verplichtingen). In deze periode heeft het Rijk geen schadevergoeding uitgekeerd.

Het totale bedrag van de verleende indemniteit daalde in 2023 en 2024 ten opzichte van 2022 en dat gold ook voor de te verzekeren waarde van de bruiklenen. In de jaren 2019 – 2023 (gegevens van 2024 zijn nog niet bekend) werd in de meeste gevallen 31-35% of 36-40% premiekorting gegeven. In twee gevallen (in 2021 en 2022) was zelfs sprake van een premiekorting van meer dan 50%.

Zowel de musea als de RCE vinden over het algemeen dat de administratieve lasten goed te dragen zijn, hoewel enkele verbeteringen denkbaar zijn (zie onder 5).

4 Internationale context

De Nederlandse indemniteitsregeling is in internationale context uniek vanwege de publiek - private rolverdeling tussen overheid, musea en verzekeraars. Bij schade die onder de kunstverzekering valt, vergoeden de verzekeraars direct aan de bruikleengever.

Bij indemniteitsregelingen in andere landen vergoedt de staat direct aan de bruikleengever voor het deel waarvoor garant wordt gestaan. Dergelijke indemniteitsregelingen gelden bijvoorbeeld in het UK en de VS. Beide landen bieden net als Duitsland 100% indemniteit met een eigen risico voor de museale instelling. In Vlaanderen en Frankrijk is indemniteit alleen van toepassing op tentoonstellingen met een verzekerde waarde vanaf € 50 resp. € 46 miljoen.

Door de verzekeraars worden (internationale) analyses gemaakt op het gebied van oorlogsdreiging, terrorisme, klimaat en activisme, maar deze ontwikkelingen hebben vooralsnog geen repercussies gehad voor de internationale verzekeringspremies voor tentoonstellingen.

5 Optimalisering en alternatieve toekomstscenario's

Musea ervaren de met de regeling gemoeide administratieve lasten als beperkt. Op detailniveau geven ze aan het format van het objectenformulier te ingewikkeld te vinden

en gegevens over het indemniteitsplafond moeilijk vindbaar. Om de regeling te optimaliseren en de administratieve lasten te verlichten zou het helpen het gebruikersgemak van het objectenformulier formulier te verbeteren en de gegevens over het indemniteitsplafond gemakkelijker vindbaar te maken.

Volgens de toekenningsbrief moeten musea toestemming vragen aan de bruikleengever voor het gebruik van de indemniteitsregeling. Om de regeling te optimaliseren en de administratieve lasten te verlichten zou ervoor gekozen kunnen worden de voorwaarde tot expliciet of impliciet akkoord van de bruikleengever te laten vervallen.

In de huidige toekenningsbrief wordt indemniteit verleend onder de aanname dat de bij de aanvraag opgegeven verzekerde waarden overeenkomen met die van de daadwerkelijk in bruikleen verkregen objecten. Echter, in de praktijk verschilt de bij de aanvraag ingediende objectenlijst vrijwel altijd van de definitieve lijst, die uiterlijk een maand van tevoren moet worden ingediend. Om de regeling te optimaliseren en de administratieve lasten te verlichten zou overwogen kunnen worden de betreffende bepalingen te vereenvoudigen.

Het Rijksmuseum pleitte in 2021 voor een ruimere regeling waarbij het indemniteitsplafond zou worden losgelaten.¹ Daarbij zou het museum de regeling willen optimaliseren door het model van het Verenigd Koninkrijk als voorbeeld te nemen, waarbij 100% indemniteit geldt zonder limiet met een eigen risico voor de museale instelling. Dit zou een alternatief toekomstscenario kunnen zijn.

Conclusies en aanbevelingen

1. De indemniteitsregeling wordt door de musea gewaardeerd. Zowel de grote musea in de Randstad als in toenemende mate middelgrote musea van buiten de Randstad maken van de regeling gebruik met een variëteit aan tentoonstellingen.
2. De verhoging van het indemniteitsplafond van € 300 miljoen naar € 450 miljoen per 1 januari 2023 heeft tot nu toe beperkt effect gehad. Afwijzingen komen niet meer voor. In 2024 (geëvalueerde periode tot 1 oktober) is er een lichte daling van het aantal aanvragen te zien. Dat kan te maken hebben met het na-ijlen van de coronacrisis, het broze herstel van de musea na de crisis, de (voorgenomen) lastenverzwaringen, klimaatbewustzijn en minder kennis van de regeling binnen de musea. **Aanbeveling** is om de regeling meer aandacht te geven, bijvoorbeeld tijdens het Museumcongres, de Nederlandse Registrars Groep, of via direct mailings vanuit de RCE.
3. Musea ervaren de met de regeling gemoeide administratieve lasten als beperkt. Op detailniveau geven ze aan het format van het objectenformulier te ingewikkeld te vinden en gegevens over het indemniteitsplafond moeilijk vindbaar. Ook vinden ze het omslachtig om toestemming te vragen aan de bruikleengever. Daarnaast zijn de bepalingen bij de tussentijdse aanpassingen van het objectenformulier gecompliceerd. Om de regeling te optimaliseren en de administratieve lasten te verlichten zijn de **aanbevelingen** om 1) het gebruikersgemak van de objectenlijst te verbeteren, 2) de gegevens over het indemniteitsplafond gemakkelijker vindbaar te maken, 3) de voorwaarde om expliciet of impliciet akkoord te moeten vragen aan de bruikleengever te laten vervallen en 4) de betreffende bepalingen over de tussentijdse aanpassingen van de bruikleenlijst te

---

¹ Brief van het Rijksmuseum aan Bureau Woordvoering Kabinetsformatie, 10 september 2021.

beperken tot de regel dat indien de totale waarde van de bruiklenen bij de aanvraag hoger is dan volgens de definitieve bruikleenlijst, de garantie voor de feitelijke, definitieve totale waarde geldt. En indien de totale waarde van de bruiklenen bij aanvraag lager is dan volgens de definitieve bruikleenlijst, het op basis van de aanvraag toegekende bedrag aan garantie geldt.

4. Eén van de grotere musea heeft moeite met de verlaging van het maximale indemniteitsbedrag van € 75 naar € 70 miljoen, omdat deze maatregel hen direct raakt. Het stelt voor het maximale indemniteitsbedrag aan te passen aan de grootte van de aanvragende instelling. Dit zou echter kleinere musea belemmeren om meer ambitieuze tentoonstellingen te maken.²
5. Hoewel de hoogte van het indemniteitsplafond van € 450 miljoen een gegeven is, gaf het Rijksmuseum eerder (2021) in overweging het model van het Verenigd Koninkrijk als voorbeeld te nemen, waarbij 100% indemniteit geldt zonder limiet met een eigen risico voor de museale instelling. Met het oog op de internationale context zou dit een alternatief toekomstscenario kunnen zijn.
6. Om meer inzicht te krijgen in het gebruik van de regeling is een **aanbeveling** om musea in de toekomst een korte enquête te laten invullen met o.a. gegevens over bezoekerscijfers, herkomst van bezoekers (uit eigen stad, provincie en daarbuiten, ook internationaal), onderzoeksresultaten (wetenschappelijk onderzoek, congressen etc.), economische *spin-off* en percentage van de verzekeringspremie op de tentoonstellingsbegroting met en zonder indemniteit.
7. **Aanbeveling** is om het voorgenomen schadeprotocol waarover gesprekken gaande zijn tussen het Ministerie van OCW, Aon en musea vast te stellen voorafgaande aan de voorgenomen verlenging van de regeling per 1 januari 2026.³

---

² Desgevraagd liet Aon weten dat de stap van € 75 miljoen naar € 70 miljoen nauwelijks tot geen effect heeft gehad op het kortingspercentage. Destijds gaf Aon ook adviezen over de afvlakkende curve van premiekorting bij een lineaire stijging van het indemniteitsbedrag.

³ Desgevraagd liet Aon weten zich te willen committeren dit proces weer op te pakken.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Bij belangrijke tentoonstellingen met veel bruiklenen zijn de verzekeringskosten voor de organisator hoog. De indemniteitsregeling is een garantstelling waarbij de Nederlandse staat een deel van het risico op schade en verlies van tentoonstellingsbruiklenen overneemt waardoor de verzekeringspremies lager uitvallen.⁴ Het gebruik van de indemniteitsregeling wordt voortdurend gemonitord. De cijfers worden jaarlijks opgenomen in de Erfgoedmonitor, die in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt samengesteld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.⁵ Daarnaast wordt de regeling iedere vier jaar geëvalueerd. De evaluatie van de indemniteitsregeling is, vanwege de horizonbepaling van het ministerie van Financiën, opgenomen in de toelichting op de regeling. Ook vindt het ministerie van OCW het van belang om het gebruik van de regeling en de voorwaarden tegen het licht houden om te bezien of, en zo ja op welke wijze, het gebruik van de regeling verder kan worden geoptimaliseerd.

1.2 Over indemniteit

De regeling heeft tot doel om tentoonstellingen met belangrijke bruiklenen mogelijk te maken door de verzekeringskosten daarvoor te beperken. Door de regeling kunnen musea bij hun verzekeraar korting bedingen op de verzekeringspremie. Indemniteitsgarantie kan worden aangevraagd voor bruiklenen uit het buitenland en voor bruiklenen uit particuliere collecties in Nederland die niet openbaar toegankelijk zijn.⁶ De regeling is voor de Nederlandse musea van essentieel belang om aan hun maatschappelijke, sociale en economische rol te kunnen voldoen.

Uit contact met musea is bekend dat de regeling wordt gebruikt en gewaardeerd. Dankzij de regeling kunnen duizenden bezoekers per jaar genieten van Nederlands erfgoed en internationale kunst op topniveau. Hiermee stimuleert de Minister van OCW de (internationale) zichtbaarheid van Nederlandse musea zowel in de Randstad als daarbuiten, (internationale) collectiemobiliteit en een groter publieksbereik. Veel tentoonstellingen hebben ook een aanmerkelijke economische spin-off.

De indemniteitsregeling en haar voorgangers spelen al decennialang een belangrijke rol bij het ondersteunen van grote internationale tentoonstellingen in Nederland. De belangrijkste onderbreking hiervan was de coronacrisis: als gevolg daarvan werden musea genoodzaakt de deuren tijdelijk te sluiten en veel tentoonstellingen werden geannuleerd. Na de crisis was een stimulans noodzakelijk om de Nederlandse museumbezoeker in groten getale weer terug te krijgen in de musea. Spraakmakende (internationale) tentoonstellingen zijn hiervoor onontbeerlijk. Daarom werd besloten het indemniteitsplafond per 1 januari 2023 te verhogen van € 300 miljoen naar € 450 miljoen.⁷

---

⁴ De 'Subsidieregeling indemniteit bruiklenen 2016' is in 2019 geëvalueerd. Aan de hand daarvan zijn aanpassingen doorgevoerd. De [aangepaste regeling](#) is op 1 januari 2020 in werking getreden. In het [besluit van 18 december 2019](#) is een toelichting op de aanpassingen te lezen.

⁵ <https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/mosaic/dashboard/indemniteit> geraadpleegd 26 november 2024.

⁶ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed | Erfgoedmonitor.

⁷ *Staatscourant* jaargang 2022, nummer 32562. Zie ook *Meerjarenbrief cultuur – De kracht van creativiteit*, TK 2022-2023, 32 820, nr.482.

Sinds de coronacrisis heeft het grote publiek de weg naar de musea weer gevonden. Er werden grote tentoonstellingen georganiseerd, zoals in 2022 de Vermeer-tentoonstelling in het Rijksmuseum Amsterdam (650.000 bezoekers) en Gustav Klimt in het Van Gogh Museum (ruim 262.000 bezoekers). Maar ook buiten de Randstad vonden *blockbusters* plaats, zoals in het Drents Museum de tentoonstelling *Viva La Frida* over Frida Kahlo (132.000 bezoekers) met een economische spin-off van ruim € 6 miljoen.

Aanvragen van musea voor indemniteitsgarantie worden behandeld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De RCE bepaalt aan de hand van de verzekeringsofferte of de minimale premiekorting bij het verlenen van indemniteit 20% bedraagt. De Indemniteitsregeling bepaalt de kaders voor het verlenen van het indemniteitspercentage, dat door de verzekeraar wordt vastgesteld. Op basis van dit indemniteitspercentage wordt per aanvraag het garantiebedrag bepaald door het Ministerie van OCW. Het risico dat de staat per tentoonstelling kan overnemen, is een percentage van de totale in aanmerking komende verzekerde waarde van de geleende objecten (maximaal 30% of € 70 miljoen). De verzekeringsmaatschappij draagt het resterende risico. Een indemniteitsverklaring is altijd gekoppeld aan een verzekeringspolis. Alleen wanneer schade of verlies optreedt, wordt daadwerkelijk geld uitgekeerd. Gebeurt er niets, dan vervalt de garantstelling en komt aan het hele proces geen geld te pas.⁸

In de periode 1 januari 2019 – 1 oktober 2024 zijn 91 tentoonstellingen ondersteund met de regeling, schadegevallen hebben zich daarbij niet voorgedaan. Sinds de invoering van de indemniteitsregeling in 1989 heeft het Rijk slechts enkele keren moeten overgaan tot uitkering en de uitgekeerde bedragen waren laag (gemiddeld € 5.000 per geval).

1.3 Vraagstelling

Centrale vraag van deze evaluatie luidt: hoe is het gebruik van de indemniteitsregeling, op welke wijze kan het gebruik van de regeling verder worden geoptimaliseerd en zijn er alternatieve toekomstscenario's denkbaar met het oog op de internationale context? Hieruit komen de volgende deelvragen voort, die in de navolgende hoofdstukken worden behandeld:

Gebruik:

Vragen over de doeltreffendheid van de regeling

1. In welke mate wordt een beroep op de regeling gedaan?
2. Welke instellingen maken gebruik van de regeling? (aard van de instellingen, regionale spreiding en soort tentoonstellingen)
3. Waarom wordt er (geen) gebruik gemaakt van de regeling?
4. Hoe verloopt de informatievoorziening/communicatie over de regeling?
5. Heeft de in 2023 doorgevoerde verhoging van het indemniteitsplafond het gewenste effect gehad: heeft die geleid tot meer aanvragen voor indemniteitsverklaringen?

---

⁸ Bron: <https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/mosaic/dashboard/indemniteit> geraadpleegd 26 november 2024

Doelmatigheid:

6. Hoe is de (ontwikkeling van de) premiekorting in verhouding tot de verleende indemniteit door de Staat? Met/zonder verlening van indemniteit.
7. In hoeverre zijn de administratieve lasten te dragen, zowel bij het gebruik als uitvoering van de regeling? (Zowel door de instellingen als door de RCE)
8. Wat zijn de ontwikkelingen op het terrein van schade en veiligheid?

Internationale context:

9. In hoeverre komt het gebruik van de indenniteitsregeling in Nederland overeen met de regeling in Vlaanderen/België, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk?
10. Zijn er relevante ontwikkelingen in de internationale context van de regeling?

Overig:

11. Welke aanvullende maatregelen zijn wenselijk en praktisch uitvoerbaar?
12. Zijn er relevante (internationale) alternatieven?

1.4 Onderzoeksmethode

Om de effecten van de regeling en de doorgevoerde wijzigingen te onderzoeken werden de bij de RCE verzamelde gegevens over het gebruik van de regeling geanalyseerd in overleg met het ministerie van OCW. Hierbij werd een vergelijking gemaakt tussen de aanvragen ingediend in de periode 2019-2024 (tot 1 oktober) en de periode daarvoor (2016-2018).

Om een beeld te krijgen van de ervaringen in het museumveld met de doorgevoerde maatregelen is een enquête uitgezet onder de gebruikers van de regeling. De resultaten van de enquête zijn samengevat in bijlage 3.

Om de enquêtes te verifiëren en te onderzoeken of er meer specifieke wensen, aanvullingen of toelichtingen zijn, zijn er bij wijze van steekproef nog enkele verdiepende gesprekken gevoerd met diverse betrokken partijen: de Museumvereniging, enkele gebruikers [REDACTED]

[REDACTED]. Daarnaast werd informatie verzameld uit recente gesprekken met museumdirecteuren en conservatoren in de podcast *De Museoloog*.

Ter beoordeling van de huidige Nederlandse indenniteitsregeling is de internationale context interessant en relevant. De verschillen en overeenkomsten met buitenlandse regelingen kunnen mogelijk inspiratie bieden voor nadere aanpassingen van de Nederlandse regeling. Om dit te bepalen is een *quick scan* gemaakt van regelingen in enkele landen waarmee veel samenwerkingsverbanden bestaan op het terrein van musea en tentoonstellingen, te weten België/Vlaanderen, Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

1.5 Afbakening

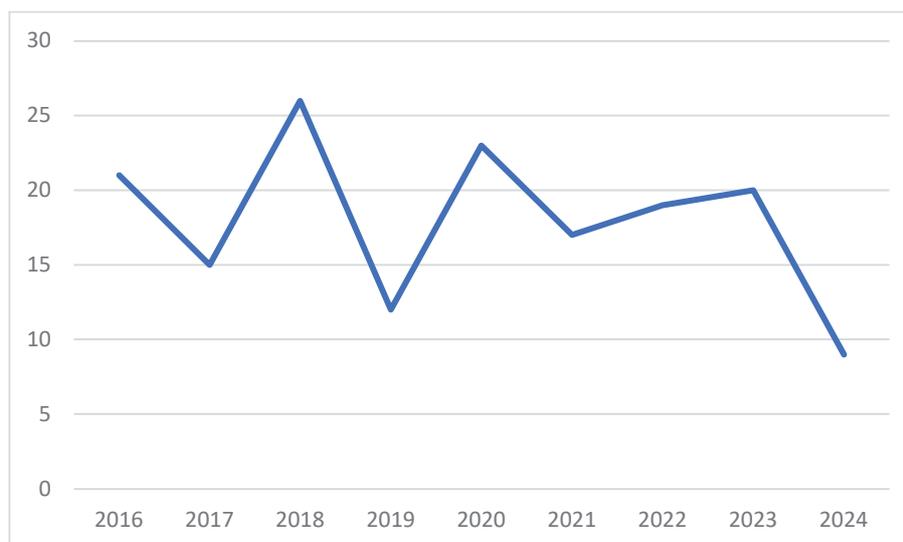
De evaluatie richt zich niet op de vraag of het indenniteitsplafond van 450 miljoen euro op enig moment toereikend is. De hoogte van het plafond is een gegeven. In een jaar kan er voor een hoger bedrag aan garanties worden verstrekt als die elkaar maar niet overlappen.

2 Gebruik van de regeling

2.1 Aantal aanvragen, afwijzingen en toewijzingen

In de periode 2016 – 2018 werden er in totaal 62 aanvragen gedaan. In de (langere) geëvalueerde periode 2019 – 2024 bedroeg het totaal aantal aanvragen 100.⁹

Figuur 1 Aantal aanvragen 2016 – 2024

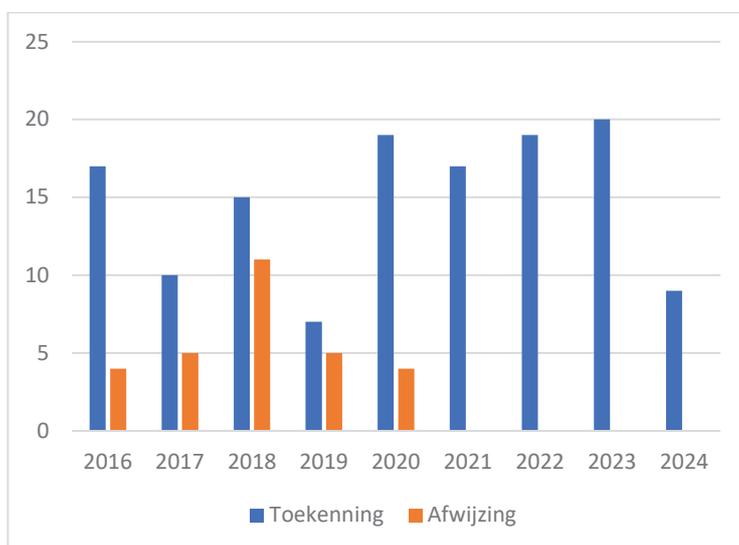

In het coronajaar 2019, toen de musea een groot deel van het jaar hun deuren (gedeeltelijk) moesten sluiten, is er een vrije val van het aantal aanvragen te zien naar 12 (van 26 in 2018). Na een volgende kleine daling in 2021 (17) klom het aantal aanvragen gestaag weer op, onder andere door de organisatie van tentoonstellingen die tijdens de coronacrisis werden uitgesteld. In 2024 werden er tot 1 oktober (geëvalueerde periode) 9 aanvragen ingediend. Daarna werden er tot het moment van schrijven nog 6 aanvragen ontvangen, hetgeen correspondeert met het tentoonstellingsritme in de museale wereld, waarbij er vaak in het najaar tentoonstellingen openen. Daarmee komt het totaal voor 2024 voorsnog op 15, iets onder het gemiddelde van 18 aanvragen per jaar. Niet bekend is of en hoeveel aanvragen er in de laatste weken van december nog zullen worden ingediend.

In onderstaande figuur zijn de hoeveelheden toegewezen en afgewezen aanvragen per jaar weergegeven in de periode 2016 - 2024.

⁹ Mits anders vermeld zijn alle grafieken afkomstig uit de Erfgoedmonitor of gebaseerd op gegevens van de RCE. In sommige gevallen werd voor dezelfde tentoonstelling meerdere malen aangevraagd, bijvoorbeeld wanneer de tentoonstelling werd verlengd, verzekerde waarden werden bijgesteld, of werken werden toegevoegd.

Figuur 2 Toegekende en afgewezen aanvragen geteld in het jaar van de aanvraag

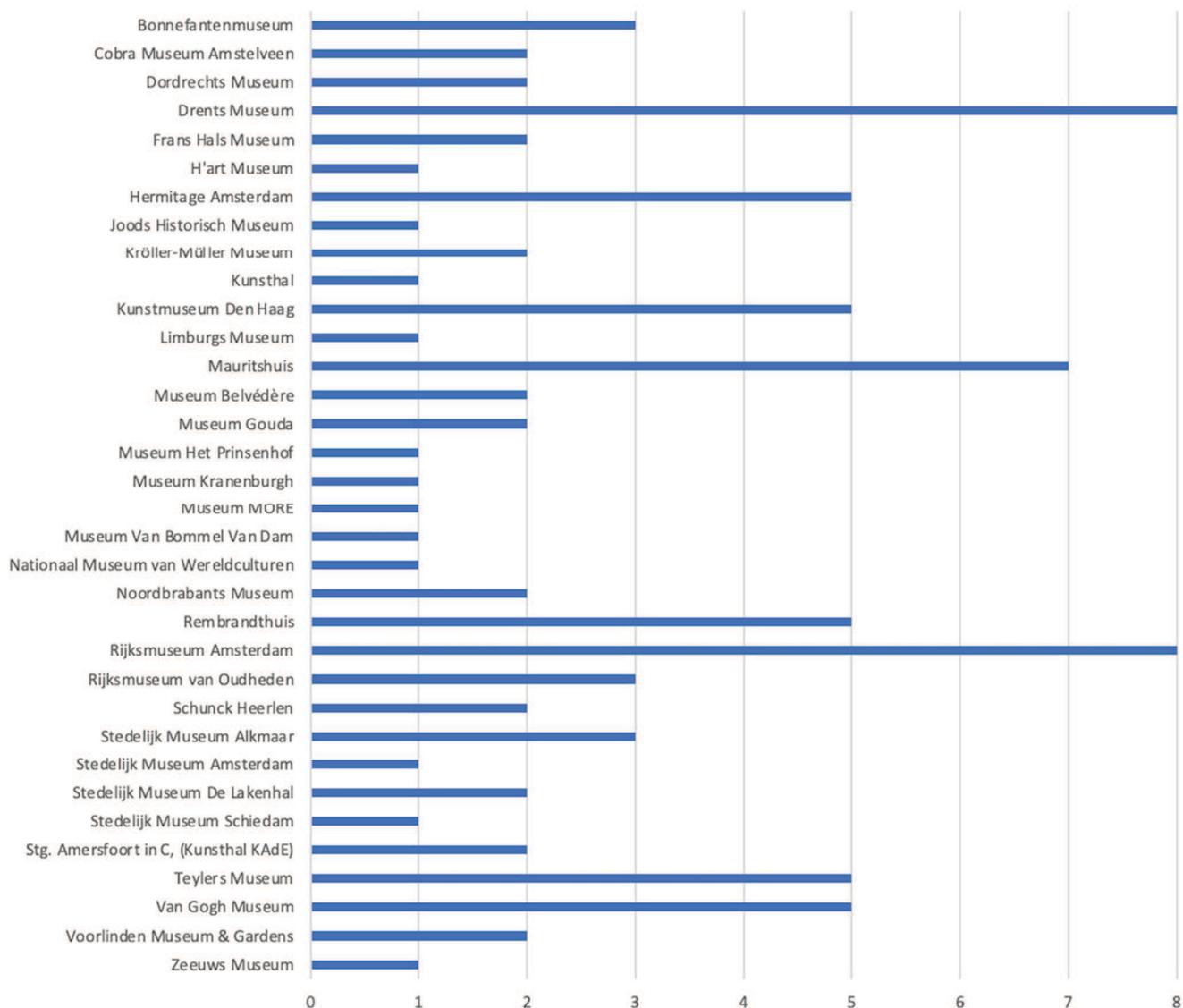
In de periode 2019-2024, toen er 100 keer een beroep op de regeling werd gedaan, werden negen aanvragen afgewezen (in 2019 en 2020). In de vorige - kortere - evaluatieperiode (2016-2018), toen er 62 keer een beroep op de regeling werd gedaan, werden er 20 aanvragen afgewezen. Sinds 2021 werden er geen aanvragen afgewezen. Mogelijk heeft dat te maken met de daling in het aantal aanvragen (2021) of met het feit dat het subsidieplafond was bereikt en musea geen aanvragen meer deden (2022, toen er enkele grote *blockbusters* werden georganiseerd). In 2023, na de verhoging van het indemniteitsplafond van € 300 miljoen tot € 450 miljoen was er een lichte stijging te zien van 20 toegewezen aanvragen. In 2024 (geëvalueerde periode tot 1 oktober) werden er 9 aanvragen ingediend en geen aanvragen afgewezen. Van de 6 aanvragen die na 1 oktober tot het moment van schrijven werden ingediend, werden er 4 toegewezen en zijn er nog 2 in behandeling.

2.2 Aanvragers

Volgens de subsidieregeling (artikel 1, lid b.) kunnen openbaar toegankelijke instellingen die gespecialiseerd zijn in het beheren van museale collecties of het organiseren van tentoonstellingen een beroep doen op de regeling. De instelling hoeft dus niet persé een geregistreerd museum te zijn, maar in de praktijk blijkt dat vooral (geregistreerde) musea een beroep doen op de regeling. In de jaren 2019-2024 waren hierop twee uitzonderingen: de Kunsthal in Rotterdam en Museum Voorlinden in Wassenaar.

De onderstaande figuur geeft een overzicht van alle musea die hun aanvragen kregen toegekend in de geëvalueerde periode.

Figuur 3 Toekenning indemniteit (aantal tentoonstellingen) per museum 2019-2024

Interessant is het gegeven dat in de onderzochte periode de zeven nieuwkomers die zich meldden voor de regeling in zijn huidige vorm, bijna allemaal debutanten zijn van buiten de Randstad.

Tabel 1 Nieuwkomers in de periode 2019 - 2024

2019	Museum Gouda (ZH)
2021	Museum MORE, Gorssel (Gld)
2021	SCHUNCK Museum, Heerlen (L)
2022	Belvédère, Heerenveen (Fr)
2023	Limburgs Museum, Venlo (L)
2023	Zeeuws Museum, Middelburg (Z)
2024	Museum van Bommel van Dam, Venlo (L)

2.3 Regionale spreiding

Voor deze evaluatie is ook gekeken naar de regionale spreiding van de aanvragers. Onderstaande tabel geeft hiervan een overzicht. De meeste aanvragen werden ingediend door instellingen gevestigd in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Dat zijn ook de provincies waar de meeste instellingen zich bevinden. Nieuwkomer is de provincie Zeeland met het Zeeuws Museum, dat gebruik maakte van de regeling voor de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaan van der Venne*. Vanuit de provincies Groningen (met o.a. het Groninger Museum), Overijssel (met o.a. Museum de Fundatie en Rijksmuseum Twenthe) en Flevoland werden geen aanvragen ontvangen.

Tabel 2 Regionale spreiding aanvragers

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Noord-Holland	7	8	8	3	10	8	8	8	3
Zuid-Holland	11	7	12	3	6	3	6	6	2
Zeeland	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Utrecht	0	0	2	1	1	0	0	0	0
Brabant	1	0	1	0	0	1	0	1	0
Limburg	1	0	0	0	1	2	0	1	3
Friesland	0	0	2	0	0	0	1	1	0
Groningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Drenthe	1	0	1	0	1	2	2	2	1
Gelderland	0	0	0	0	0	1	2	0	0
Overijssel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Flevoland	0	0	0	0	0	0	0	0	0

2.4 Soort tentoonstellingen

In bijlage 2 is een lijst van tentoonstellingen opgenomen waarvoor indemniteit werd verleend. De aard van deze tentoonstellingen kan worden ingedeeld in: archeologisch (zoals *De Nebraschijf* in het Drents Museum of *God op aarde* in het Rijksmuseum voor Oudheden); historisch (*De Zonnekoning en Oranje* in het Limburgs Museum); moderne en hedendaagse kunst (bijvoorbeeld *Ai Weiwei* in de Kunsthal); oude meesters (naast de grote blockbusters in het Rijksmuseum o.a. *Vrel, voorloper van Vermeer* in het Mauritshuis), en Van Gogh en tijdgenoten (zoals *Van Gogh en Auvers* in het Van Gogh Museum). Het is positief om te zien dat ook aan kleinere instellingen met tentoonstellingen van 'kleinere' namen indemniteit werd toegekend.

Tabel 3 Aard van de tentoonstellingen

	Totaal
Archeologie	6
Historisch	2
Moderne en hedendaagse kunst	28
Oude meesters	31
Van Gogh en tijdgenoten	5

2.5 (Geen) gebruik van de regeling

De regeling is binnen de museumwereld breed bekend. Musea maken gebruik van de regeling omdat ze daarmee hun tentoonstellingskosten substantieel kunnen verlagen.

Van de 24 respondenten van de enquête lieten 6 respondenten weten geen gebruik te hebben gemaakt van de regeling. Eén van de respondenten had in deze periode geen internationale bruiklenen, twee respondenten vonden de aanvraagtermijn te lang en drie vonden een andere oplossing. Desgevraagd liet een van de respondenten tijdens een telefoongesprek weten dat er in het verleden sprake was van zeer korte-termijn planning, waardoor de minimale aanvraagtermijn van 8 weken niet kon worden gehaald. Ook maakte deze respondent een tentoonstelling met een (Italiaanse) bruikleengever die niet akkoord ging met gebruik van de regeling vanwege staande afspraken met een eigen verzekeraar. Een ander museum (waar momenteel een internationale tentoonstelling te zien is) liet bij navraag weten in de veronderstelling te zijn dat de regeling alleen voor grote musea bedoeld is. Van de 6 musea zijn 3 musea van plan in de toekomst gebruik te maken van de regeling, 3 musea wisten nog niet of ze dat zullen gaan doen.

Tabel 4: Geen gebruik van de regeling

	Aantal musea
Ik ken de regeling niet	0
Ik vind de regeling ingewikkeld	0
Geen internationale bruiklenen in deze periode	1
Aanvraagtermijn te lang	2
Door de pandemie en corona-maatregelen andere programmering dan voorzien	0
Het plafond was al bereikt	0
Andere oplossing gevonden	3
Anders	0

2.6 Informatievoorziening en communicatie

De informatievoorziening en communicatie rondom de regeling wordt goed beoordeeld door de respondenten van de enquête. Enkele reacties: 'Overzichtelijk via de website en eveneens goed geholpen via de telefoon'; 'Helder en snel geformuleerde reacties'; 'Altijd bereikbaar, meedenken in oplossingen, snelle reactie op vragen'; 'Duidelijke communicatie, heel fijn!'; 'De pagina met Engelstalige uitleg is fijn om naar buitenlandse bruikleengevers te sturen.'

Meerdere respondenten suggereerden de informatie over het subsidieplafond beter vindbaar te maken.

Tabel 5 Beoordeling informatievoorziening

Beoordeling	Aantal musea
Heel goed	3
Goed	13
Neutraal	2
Slecht	0
Heel slecht	0

2.7 Effect van de verhoging van het indenniteitsplafond

Effecten van de verhoging van het indenniteitsplafond naar € 450 miljoen op enig moment per 1 januari 2023 zijn beperkt zichtbaar. In dat jaar werden er 20 aanvragen toegekend – iets meer dan in voorgaande jaren 2021 (17) of 2022 (19) en er hoefden geen aanvragen te worden afgewezen. In 2024 werden er iets minder aanvragen gedaan (9 in de geëvalueerde periode tot 1 oktober, daarna werden nog 6 aanvragen ontvangen, het gemiddelde van voorgaande jaren was 18). Voor 2024 werd er tot 1 oktober in totaal (alle aanvragen bij elkaar opgeteld) voor € 310 miljoen aangevraagd. Het indenniteitsplafond van € 450 miljoen op enig moment werd niet bereikt, hetgeen betekent dat ook in 2024 geen aanvragen hoefden te worden afgewezen.

Het feit dat er iets minder aanvragen werden ingediend, kan te maken hebben met het volgende:

- Na-ijlen van de coronacrisis: grote projecten werden geannuleerd of meerdere jaren uitgesteld. Tijdens de coronacrisis werden minder grote meerjarige projecten opgestart uit onzekerheid over de toekomst;
- Een aantal musea maakt zich zorgen over de toekomst en programmeert voorzichtig. 'Het herstel over de hele sector genomen is broos en vindt vooral plaats bij de grotere en middelgrote musea', schrijft de Museumvereniging op haar website. 'Daarentegen hebben kleine en middelkleine musea het gemiddeld moeilijker. Zij ontvingen in 2023 beduidend minder bezoekers dan in 2019, respectievelijk 33% en 18% minder en lijken daarmee minder snel te herstellen van de coronacrisis. De verwachting is dat juist deze kleine en middelkleine musea het nóg moeilijker gaan krijgen door de voorgenomen lastenverzwaringen.'¹⁰
- Duurzaamheid: sommige musea maken scherpere keuzes als het gaat om het laten invliegen van kunstwerken (en koeriers).
- Minder bewustzijn bij de registrars over het bestaan van de regeling: kennis over de regeling is niet in ieder museum geborgd.

Op basis van een daling in één jaar kunnen uiteraard nog geen conclusies worden getrokken. Het zal interessant zijn te zien wat de bewegingen zijn de komende jaren.

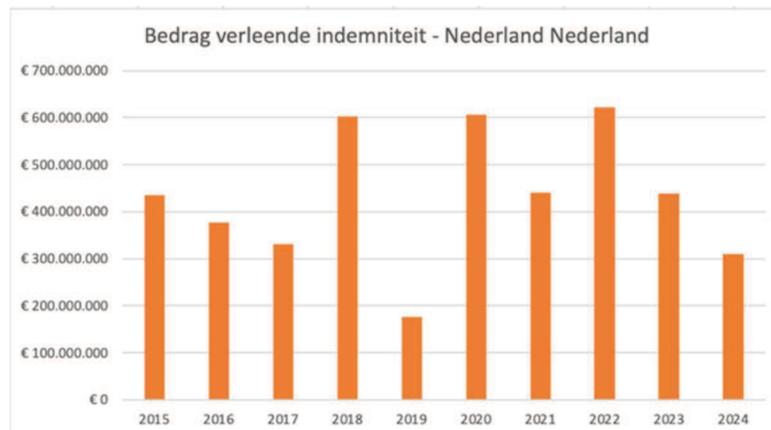
¹⁰ Bron: <https://museumvereniging.nl/over-ons/beleidsplannen-jaarverslagen/museumcijfers-2023/> geraadpleegd 29 november 2024

3 Doelmatigheid

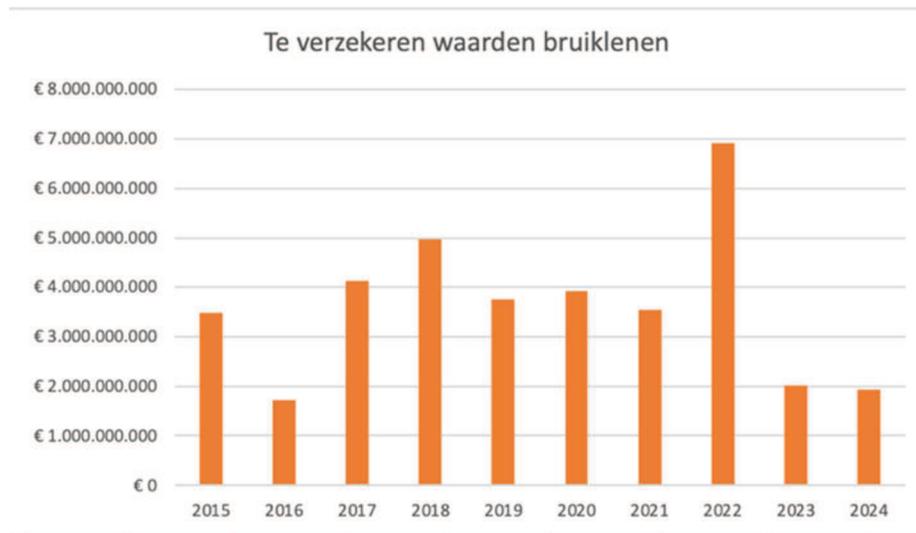
3.1 Ontwikkeling indemniteitsbedrag

Het totale bedrag van de verleende indemniteit daalde in 2023 en 2024 ten opzichte van 2022 (figuur 4) en dat gold ook voor de te verzekeren waarde van de bruiklenen (figuur 5). In 2023 werd er voor ruim € 438 miljoen aan indemniteit verleend, in 2024 ruim € 310 miljoen (de opgetelde indemniteitsbedragen van het betreffende jaar).

Figuur 4 Bedrag verleende indemniteit 2015 – 2024

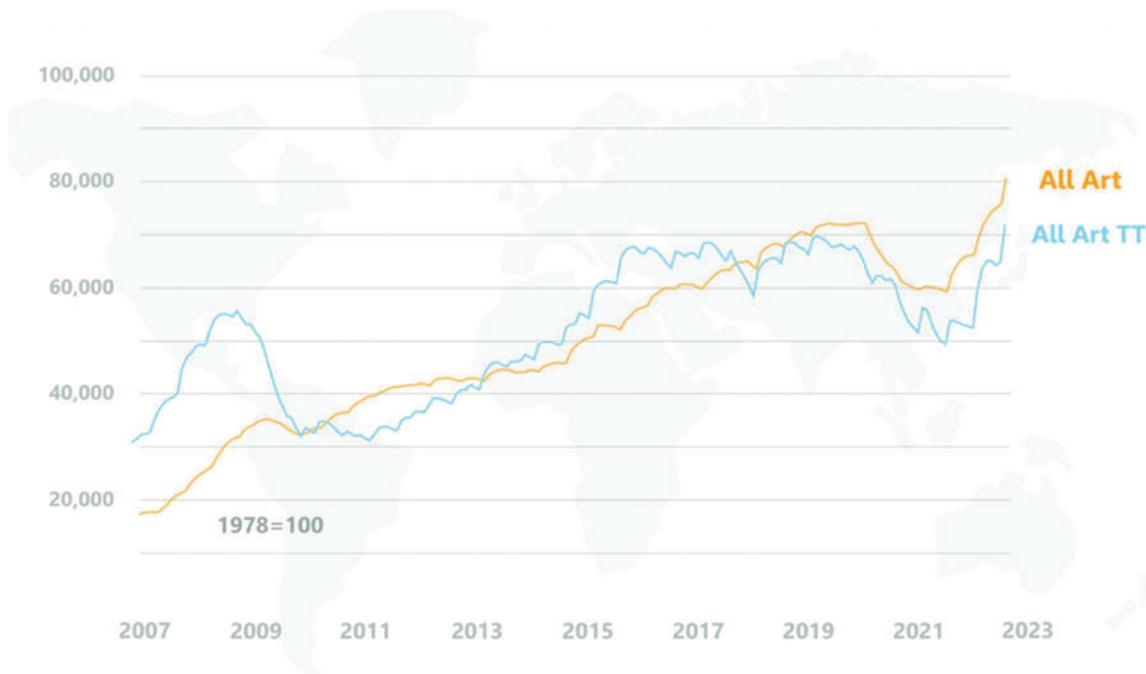
Figuur 5 Te verzekeren waarden bruiklenen 2015 - 2024

Belangrijk in deze context is ook dat de prijzen van kunstwerken stijgen. De verzekeringsprijzen stijgen mee met de marktwaarde. Daardoor wordt het maken van tentoonstellingen met internationale topstukken steeds kostbaarder. Een indicatie daarvan is te zien in onderstaande grafiek van Art Market Research. De AMR All Art volgt de ontwikkelingen op de kunstmarkt wereldwijd. De AMR All Art Top Traded (TT) bevat

kunstenaars wier werk tenminste 30 maal zijn verkocht in een periode van 24 maanden.¹¹

Figuur 6 Stijging van prijzen van kunstwerken 2007 – 2023

3.2 Ontwikkeling premiekorting

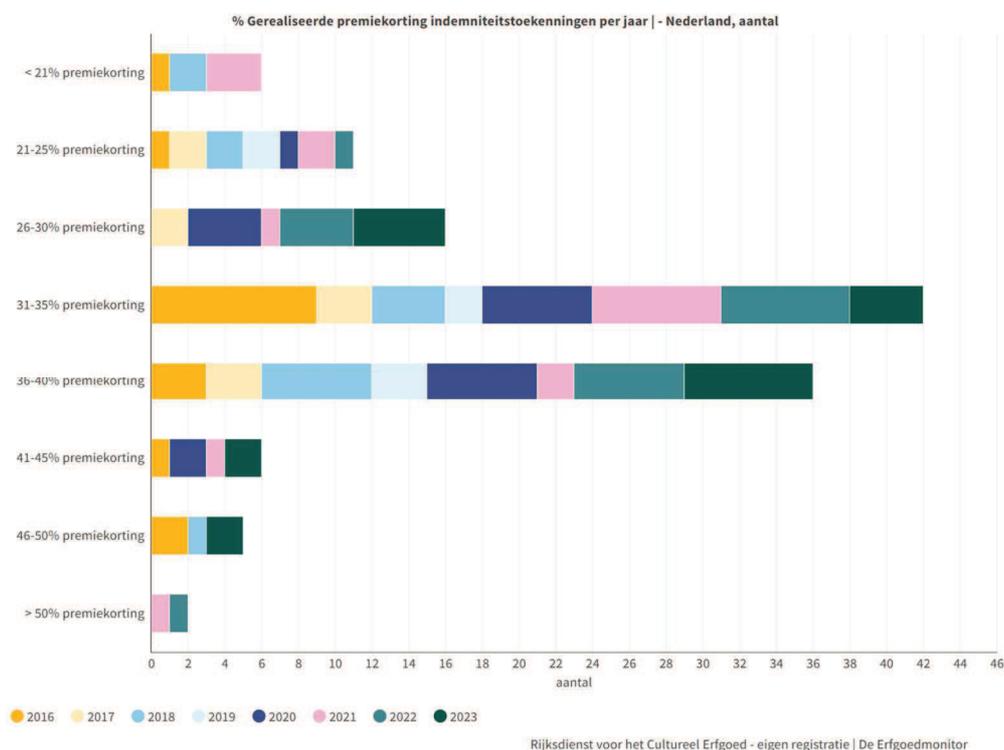
In onderstaande grafiek zijn de behaalde premiekortingen per jaar weergegeven. Gegevens van 2024 zijn nog niet bekend. In de meeste gevallen werd 31-35% of 36-40% premiekorting gegeven. In twee gevallen (in 2021 en 2022) werd zelfs een premiekorting van meer dan 50% gegeven.

Kortingen zijn het resultaat van onderhandelingen tussen de namens de musea betrokken verzekeringsmakelaars en verzekeraars. Voor het vaststellen van de kortingen geldt een aantal variabelen, waaronder het risicoprofiel van het museum (preventieniveau, schadestatistiek etc.), het indemniteitsbedrag in verhouding tot de totale waarde van de bruiklenen en de individuele waarden van de werken in verhouding tot het indemniteitsbedrag.

Overigens geeft één museum in de enquête aan dat er een hogere korting wordt gegeven op tentoonstellingen van oude kunst omdat de totaalwaarde van de tentoongestelde werken hoger is. Op tentoonstellingen van 19de eeuwse kunst – met een lagere totaalwaarde – wordt in de ervaring van dat museum een lagere korting gegeven. Eén museum geeft aan dat de korting de laatste jaren omhoog is gegaan.

¹¹ Bron: artmarketresearch.com, geraadpleegd 26 november 2024.

Figuur 7 Gerealiseerde premiekorting indemniteitstoekenningen per jaar

Uit de enquête blijkt dat hogere premiekortingen niet persé zouden leiden tot het organiseren van meer tentoonstellingen.

Tabel 6 Meer tentoonstellingen bij hogere premiekortingen?

Zou uw museum meer tentoonstellingen organiseren indien door het krijgen van indemniteit hogere premiekorting kan worden gekregen via verzekeraars?	Aantal musea
Nee	14
Ja	3
Weet niet	1

Het [redacted] merkt bij deze vraag nog op dat de maximalisering van € 70 miljoen dekking per toekenning niet heeft geleid tot hogere premiekorting. Het museum vindt het uiterst spijtig dat de maximale indemniteitsdekking beperkt blijft tot slechts 30% waardoor de verzekeringskosten vaak een aanslag op de tentoonstellingsbegroting zijn.

3.3 Administratieve lasten

Administratieve lasten bij de instellingen

Uit de enquête blijkt dat de musea over het algemeen vinden dat de administratieve lasten goed te dragen zijn en de ervaringen bij het indienen van de aanvraag waarderen ze van heel goed (3 respondenten) tot goed (14) en neutraal (1). De besteding in uren zag er als volgt uit:

Tabel 7 Besteding in uren per aanvraag

	Aantal musea
Tussen de 0 en 5 uur	2
Tussen de 5 en 10 uur	8
Tussen de 10 en 15 uur	5
Meer dan 15 uur	3

Tabel 8 Hoe beoordeelt u deze investering in uren?

	Aantal musea
Weinig	0
Neutraal	15
Veel	3

Bij de toelichting geven musea kritiek op het invullen van de objectenlijst (volgens artikel 5.3b van de regeling) en daarnaast het toestemming vragen aan de bruikleengevers. 'Het invulformulier is echt ploeteren.' 'Toestemming vragen aan alle bruikleengevers is een enorm karwei, en ik begrijp niet goed waarom het nodig is.'

Toestemming vragen aan de bruiklener suggereert ten onrechte dat deze aanspraak op de indemniteit kan maken en deze voorwaarde staat niet in de regeling zelf. Het zou de administratieve lasten verlichten wanneer bruikleengevers niet meer expliciet of impliciet om toestemming hoeft te worden gevraagd.

Administratieve lasten bij de RCE

Ook de administratieve lasten voor de RCE zijn beperkt. De uitvoering van de regeling is bij de RCE primair belegd bij twee personen: één persoon vanuit Wettelijke Taken die de aanvraag coördineert en beoordeelt op volledigheid en die de beschikkingen maakt; en één persoon vanuit Kunstcollecties die kijkt naar de soort instelling (gespecialiseerd in beheren van museale collecties) en het belang van de tentoonstelling. Daarnaast doet iemand van Bedrijfsvoering/Financiën de Plafondcheck en stelt eventuele schade vast, en zijn DIV (invoer in documentmanagementsysteem ProZa en verzending), en JZ (juridische issues) betrokken. De verhoging van het subsidieplafond begin 2023 heeft in de praktijk niet geleid tot dusdanig veel aanvragen dat zich een risico op overschrijding van behandeltermijnen heeft voorgedaan. Er zijn geen directe aanknopingspunten om de administratieve lasten aan de kant van de RCE te kunnen verkleinen.

3.4 Ontwikkelingen op het terrein van schade en veiligheid

Musea zijn zich steeds meer bewust van de risico's op het gebied van schade en veiligheid en nemen hiertoe afdoende maatregelen. Musea worden hierop ook gemonitord door het Museumregister en de verzekeraars. In de jaren dat de indemniteitsregeling bestaat heeft het Rijk slechts enkele keren moeten overgaan tot uitkering en de uitgekeerde bedragen waren laag (gemiddeld € 5.000) per geval.

Wel zijn er de laatste jaren enkele incidenten geweest, zoals de acties van klimaatactivisten. Maar deze incidenten hebben geen repercussies gehad voor de premies. Er worden door de verzekeraars analyses gemaakt op het gebied van

oorlogsdreiging, terrorisme, klimaat en activisme, maar de premies zijn redelijk stabiel, zeker in Nederland.

In het Cultuurconvenant 2017 – 2020 is afgesproken dat bruikleennemers (musea van overheden, en musea onderling) alleen aansprakelijk zijn voor herstelbare schade en niet langer voor totaal verlies of waardevermindering. Dat betekent een aanmerkelijk kleiner risico voor musea. Deze afspraken zijn uitgewerkt in de Code bruikleenverkeer 2017.¹² Ook in het Cultuurconvenant 2024-2028 is een verwijzing opgenomen naar deze code. De code is alleen geldig binnen Nederland en voor stukken uit Nederlandse collecties en heeft dus geen invloed op de indemniteitsafspraken. Nederland kan hierin voorbeeldstellend zijn. In een utopische wereld zou dit ook internationaal de praktijk kunnen worden en invloed hebben op indemniteitsafspraken.¹³

---

¹² <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/bruiklenen/documenten/publicaties/2019/01/01/code-bruikleenverkeer-2017>

¹³ In internationaal verband zien verzekeraars geen enkele praktijk van matiging van eisen van bruikleengevers, integendeel: hoge waarden, volledige dekking, zelfs inclusief waardevermindering na restauratie na schade, hoewel deze zich nooit zal realiseren bij een museale collectie. [Uit gesprek met Aon]

4 Internationale context

4.1 Internationaal perspectief

De Nederlandse indenniteitsregeling is in internationale context uniek vanwege de publiek-private rolverdeling tussen overheid, musea en verzekeraars. Bij schade die onder de kunstverzekering valt, vergoeden de verzekeraars direct aan de bruikleengever. De bruikleengever heeft alleen te maken met het bestaande verzekeringscontract en schade-uitkeringen worden binnen de volgens de verzekeringsvoorwaarden geldende termijn (doorgaans vier weken na beschikbaar zijn van alle informatie) verricht. Achteraf krijgt de verzekeraar van de Staat compensatie van de gedane schade-uitkering tot het maximum van het indenniteitsbedrag.

Bij indenniteitsregelingen in andere landen vergoedt de Staat onder het deel waarvoor garant wordt gestaan direct aan de bruikleengever. In plaats van de voorwaarden van een verzekeringscontract gelden dan de bepalingen van de betreffende indenniteitsregeling. Die kunnen wat betreft de garantie/dekking en protocollen afwijken van de onder kunstverzekeringen gangbare regels en praktijk. Dergelijke indenniteitsregelingen gelden bijvoorbeeld in het UK en de VS. Het verschilt per land/regeling of er een maximumbedrag voor de garantie per tentoonstelling en/of een eigen risico voor het museum geldt. En per regeling gelden specifieke bepalingen waaronder uitsluitingen en eisen die aan de bruikleengever worden gesteld (bijvoorbeeld met betrekking tot de transporten).¹⁴

Vlaanderen

Vlaanderen heeft sinds 2022 een indenniteitsregeling (het *Decreet tot invoering van een waarborg bij inkomende bruiklenen voor tentoonstellingen*).¹⁵ De regeling is alleen geldig voor de cultureel-erfgoedinstellingen die vallen binnen het Cultureelerfgoeddecreet, erkende instellingen ingedeeld bij het landelijke niveau en de erkende universitaire bibliotheken en archieven. Er is gekozen voor een gemengde waarborgregeling: het eerste risico tot 50% van de totale waarde van de bruiklenen is gedekt onder de waarborgregeling van de Vlaamse overheid; het residuele risico moet verplicht gedekt worden via een commerciële verzekering.

Tentoonstellingen komen vanaf een totale waarde van minimaal 50 miljoen euro aan inkomende bruiklenen in aanmerking voor deze waarborgregeling. Dat betekent dat, in tegenstelling tot Nederland, instellingen die kleinere tentoonstellingen organiseren geen beroep op de regeling kunnen doen.

Frankrijk heeft een indenniteitsregeling die vooral wordt ingezet voor 'dure' tentoonstellingen (gemiddelde waarde van € 875 miljoen in de periode 2007-2011). Indenniteit is alleen van toepassing op tentoonstellingen met een verzekeringswaarde van meer dan € 46 miljoen, met een 'fixed fee' van € 30.500 te betalen aan de staat. Net als in Vlaanderen kunnen instellingen die kleinere tentoonstellingen organiseren geen beroep doen op de regeling. De Franse indenniteitsregeling bestaat uit twee lagen: de

---

¹⁴ Marcel Schreuder (Aon), *Indenniteit, opfris en update* voor de Nederlandse Registrars Group, 2023 en Marcel Schreuder (Aon), *Kunstverzekering – de basics*, module voor de Reinwardt Academie, 2024. De Nederlandse Registrars Group werkt aan een overzicht van indenniteitsregelingen wereldwijd, dat naar verwachting in de zomer van 2025 gereed zal zijn.

¹⁵ https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/cultureel-erfgoed/regelgeving-cultureel-erfgoed/indenniteitsdecreet?mc_cid=787642efb0&mc_eid=7b64c60dd1, geraadpleegd 26 november 2024

commerciële verzekering, waarvan de hoogte per tentoonstelling wordt vastgesteld door het Franse Ministerie van Financiën. Daarboven geldt de indemniteit.

Duitsland heeft op federaal niveau een indemniteitsregeling van 100% zonder plafond of eigen risico (binnen budget). Daarnaast zijn er op Bundesland-niveau verschillende wetgevingen op het gebied van indemniteit.

Het **UK** biedt 100% indemniteit met een eigen risico voor de museale instelling (het eigen risico verschilt voor nationale musea, publiek en niet-publiek gefinancierde musea). Hierbij geldt geen limiet.¹⁶ Beperkingen onder de indemniteit kunnen door de bruikleengever (of bruikleennemer) worden verzekerd onder een zogenaamde DIC (Difference in Conditions) verzekering.

De **VS** biedt 100% indemniteit met een eigen risico voor de museale instelling van 1% van de verzekerde waarde. Hierbij geldt een limiet van \$ 1.8 miljard per tentoonstelling.¹⁷ Bij schade betaalt de Staat aan het museum en niet aan de verzekeraar.

4.2 Internationale ontwikkelingen

Er zijn voor zover bekend geen relevante ontwikkelingen in de internationale context van de regeling zelf. Wel zijn er ontwikkelingen op de kunstmarkt (zie figuur 6) – stijgende prijzen op de kunstmarkt leiden tot hogere verzekeringspremies. Een andere internationale ontwikkeling, ook in de Westerse wereld, is de toegenomen dreiging van oorlog, conflicten, klimaat en (milieu-)activisme. Dit heeft tot nu toe geen repercussies voor de verzekeringspremies in de bovengenoemde landen.

---

¹⁶ <https://www.artscouncil.org.uk/supporting-arts-museums-and-libraries/supporting-collections-and-cultural-property/government-indemnity-scheme>, geraadpleegd 26 november 2024

¹⁷ <https://www.arts.gov/impact/arts-and-artifacts-indemnity-program/international-indemnity> geraadpleegd 26 november 2024

5 Overige aandachtspunten

5.1 Op welke wijze kan het gebruik van de regeling verder worden geoptimaliseerd?

De regeling wordt door de musea gewaardeerd. Op detailniveau geven de musea aan dat het invullen van de objectenlijst vereenvoudigd zou moeten worden en de gegevens over het indemniteitsplafond gemakkelijker vindbaar.

Volgens de toekenningsbrief (de voorwaarde staat niet in de regeling zelf) moeten musea aan de bruikleengever toestemming vragen voor gebruik van de indemniteitsregeling. Dit suggereert ten onrechte dat deze aanspraak op de indemniteit kan maken. Soms kunnen musea ook volstaan met alleen melding van indemniteit aan de bruikleengever, met bijvoeging van de uitleg over de regeling. Om de regeling te optimaliseren en de administratieve lasten te verlichten is het te overwegen om de voorwaarde expliciet of impliciet akkoord te moeten vragen aan de bruikleengever te laten vervallen.

In de huidige toekenningsbrief wordt indemniteit verleend onder de aanname dat de bij de aanvraag opgegeven verzekerde waarden overeenkomen met die van de daadwerkelijk in bruikleen verkregen objecten. Echter, in de praktijk verschilt de bij de aanvraag ingediende objectenlijst vrijwel altijd van de definitieve lijst, die uiterlijk een maand van tevoren moet worden ingediend, omdat soms toch geen definitieve overeenstemming met bruikleengevers wordt bereikt en daarvoor in de plaats andere werken komen of de waarde van werken moet worden bijgesteld.

Die bepalingen compliceren de door verzekeraars - op basis van de lijst bij aanvraag - gegeven premiekorting. Immers, voor toegevoegde werken zou in principe alsnog geen indemniteit gelden en voor werken waarvan de waarde naar boven diende te worden bijgesteld, geldt dan een gedeeltelijke indemniteit (dat wil zeggen: niet voor de verhoging). Dit zou gelden ook al is de totale definitieve waarde gelijk aan of lager dan de totale waarde bij aanvraag. Naast complicatie voor de premiekorting levert dit verzwarende van de administratieve lasten voor de musea en verzekeraars op. Daarom is het te overwegen de betreffende bepalingen te beperken tot de regel dat indien de totale waarde van de bruiklenen bij de aanvraag hoger is dan volgens de definitieve bruikleenlijst, de garantie voor de feitelijke, definitieve totale waarde geldt. En indien de totale waarde van de bruiklenen bij aanvraag lager is dan volgens de definitieve bruikleenlijst, het op basis van de aanvraag toegekende bedrag aan garantie geldt. ***

Het Rijksmuseum pleitte in 2021 voor een ruimere regeling waarbij, naar Brits model, het indemniteitsplafond zou worden losgelaten.¹⁸ Dit zou een alternatief toekomstscenario kunnen zijn.

5.2 Welke aanvullende maatregelen zijn wenselijk en praktisch uitvoerbaar?

Musea die gebruik maken van de regeling dienen nu geen verantwoording achteraf in. Om als overheid nog beter inzicht te krijgen in de effecten van de regeling is de aanbeveling om musea in de toekomst een korte enquête te laten invullen met o.a. gegevens over bezoekerscijfers, herkomst van bezoekers (uit eigen stad, provincie en

---

¹⁸ Brief van het Rijksmuseum aan Bureau Woordvoering Kabinetformatie, 10 september 2021

daarbuiten, ook internationaal), onderzoeksresultaten (wetenschappelijk onderzoek, congressen etc.), economische *spin-off* en percentage van de verzekeringspremie op de tentoonstellingsbegroting met en zonder indemniteit.

5.3 Zijn er relevante (internationale) alternatieven?

Relevante (internationale) alternatieven zijn de modellen zoals in de UK, de VS en Duitsland waarbij er geen indemniteitsplafond is. (Zie ook 4.1 en 5.1).

5.4 Schadeprotocol

Momenteel zijn er gesprekken gaande tussen het Ministerie van OCW, Aon en musea over het opstellen van nadere procedures voor het geval van claims onder de indemniteit. Aanbeveling is om dit voorgenomen schadeprotocol vast te stellen voorafgaande aan de voorgenomen verlenging van de regeling per 1 januari 2026.¹⁹

---

¹⁹ Desgevraagd liet Aon weten zich te willen committeren dit proces weer op te pakken.

Bijlage 1 Toekenningen indemniteit per museum 2016 - 2024

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal
Bonnefantenmuseum	1				1	1			1	4
Centraal Museum Utrecht			1							1
Cobra Museum Amstelveen					1			1		2
Dordrechts Museum					1		1			2
Drents Museum	1				1	2	2	2	1	9
Frans Hals Museum	1	2	1		1			1		6
Fries Museum			1							1
Gemeentemuseum Den Haag	2		1							3
H'ART Museum									1	1
Hermitage Amsterdam			1		1	2	2			6
Joods Historisch Museum				1						1
Kröller-Müller Museum							2			2
Kunsthall	1							1		2
Kunstmuseum Den Haag							2	2	1	5
Limburgs Museum								1		1
Mauritshuis	2	4		1	2	2	1	1		13
Museum Beelden aan Zee	1									1
Museum Belvédère							1	1		2
Museum Boijmans Van Beuningen	1									1
Museum Gouda				1	1					2
Museum Het Prinsenhof			1				1			2
Museum Kranenburgh			1		1					2
Museum MORE						1				1
Museum Van Loon	1									1
Museum Van Bommel van Dam									1	1
Nationaal Museum van Wereldculturen					1					1
Noordbrabants Museum	1		1			1		1		4
Rembrandthuis	1			1	1		1	1	1	6
Rijksmuseum Amsterdam		2	1	1	2	2	1	2		11
Rijksmuseum van Oudheden	2		1		1	1			1	6
Schunck Heerlen						1			1	2
Stedelijk Museum Alkmaar	1				1		1	1		4
Stedelijk Museum Amsterdam	1							1		2
Stedelijk Museum De Lakenhal							1	1		2
Stedelijk Museum Schiedam			1					1		2
Stg. Amersfoort in C, (Kunsthall KAdE)			1	1	1					3
Teylers Museum		1			1	2	1		1	6
Van Gogh Museum		1	1			2	2	1		7
Voorlinden Museum & Gardens			2	1	1					4
Zeeuws Museum								1		1
Totaal	17	10	15	7	19	17	19	20		133

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, betreft 1 januari 2023 - 1 oktober 2024

Bijlage 2 Tentoonstellingen

Overzicht tentoonstellingen waarvoor indenniteit werd toegekend in de geëvalueerde periode 2019 – 1 oktober 2024, gesorteerd op datum van eerste aanvraag. Sommige tentoonstellingen komen dubbel op de lijst voor, vanwege verlenging, wijziging van verzekerde waarde of toevoeging extra werken.

Aanvraag	Start tent.	Naam instelling / museum	Naam tentoonstelling
2019	2019	Joods Historisch Museum	Kabbala. De kunst van de Joodse Mystiek
2019	2020	Mauritshuis	George Stubbs, Whistlejacket
2019	2020	Rijksmuseum Amsterdam	Barok in Rome Caravaggio, Bernini en tijdgenoten
2019	2019	Voorlinden Museum & Gardens	Louise Bourgeois, To Unravel a Torment
2019	2020	Museum Het Rembrandthuis	HIER, Zwart in de tijd van Rembrandt
2019	2020	Amersfoort in C / Kunsthall KAdE	Tell Me Your Story
2019	2020	Museum Gouda	Kaarslicht
2020	2021	Nationaal Museum van Wereldculturen	Azteken
2020	2020	Rembrandthuis	HIER. Zwart in Rembrandts tijd
2020	2020	Teylers Museum	Constable en zijn getroebleerde ziel
2020	2021	Cobra Museum	Frida Kahlo, Diego Rivera & Mexican Modernism
2020	2020	Hermitage Amsterdam	Tsars and Knights
2020	2021	Mauritshuis	Vervlogen - geuren in kleuren
2020	2021	Stedelijk Museum Alkmaar	Allart van Everdingen (1621-1675). Het ruige landschap
2020	2021	Het Rijksmuseum	Vergeet me niet. Vroege portretten
2020	2021	Dordrechts Museum	In het licht van Cuyp, Turner...,
2020	2021	Rijksmuseum van Oudheden	God op Aarde. Keizer Domitianus
2020	2021	Frans Hals Museum	Tussen hemel en aarde. Thuis bij Jordaens
2020	2021	Voorlinden Museum & Gardens	Picasso Giacometti
2020	2021	Museum Gouda	Kaarslicht
2020	2020	Museum Kranenburgh	Die Brücke
2020	2021	Drents Museum	Viva la Frida! ...
2020	2021	Bonnefantenmuseum Maastricht	Brueghel en Tijdgenoten
2020	2022	Kunsthall Rotterdam	Calder Now
2021	2021	Teylers Museum	John Constable
2021	2021	Museum MORE	Konrad Klapheck-Venus Ex Machina
2021	2022	Van Gogh Museum	Van Gogh en de Olijfgaarden
2021	2021	Mauritshuis	Vervlogen-geuren in kleuren
2021	2021	Bonnefanten Museum Maastricht	Brueghel en Tijdgenoten - Kunst als verborgen verzet
2021	2022	Drents Museum	In de ban van de Ararat - Schatten uit het oude Armenië
2021	2021	Teylers Museum	John Constable
2021	2021	Hermitage Amsterdam	Tsars and Knights
2021	2022	Het Noordbrabants Museum	Symbolisme in Vlaanderen.
2021	2022	Drents Museum	De Nebraschijf – De ontdekking van de hemel
2021	2022	Van Gogh	Klimt. Inspired by Monet, Van Gogh, Matisse...
2021	2022	Mauritshuis	The Frick Collection, New York: Vermeer, Rembrandt, Hals
2021	2022	Rijksmuseum van Oudheden	God op Aarde. Keizer Domitianus
2021	2022	Rijksmuseum Amsterdam	Clara
2021	2022	Rijksmuseum Amsterdam	Onderkruipsels
2021	2022	Schunck Heerlen	Keith Haring: Grace House Mural
2022	2022	Dordrecht Museum	In het licht van Cuyp
2022	2022	Drents Museum	In de ban van de Ararat – Schatten uit het oude Armenië

2022	2022	Drents Museum	Viva la Frida! – Leven en werk Frida Kahlo
2022	2022	Teylers Museum	Hockney's Eye
2022	2022	Museum Belvédère	Living the Landscape
2022	2023	Stichting Het Rijksmuseum	Johannes Vermeer
2022	2023	Van Gogh Museum	Van Gogh en Auvers
2022	2022	Kröller-Müller Museum	Fernand Léger en de daken van Parijs
2022	2023	Stichting Stedelijk Museum Alkmaar	Van Gogh, Cézanne, le Fauconnier en de Bergense School
2022	2022	Stichting Hermitage aan De Amstel	Love Stories
2022	2022	Museum De Lakenhal	David Bailly en Vanitas
2022	2022	Kunstmuseum Den Haag	Anni en Josef Albers
2022	2023	Van Gogh Museum	Van Gogh aan de Seine
2022	2023	Museum Prinsenhof Delft	Het Delft van Vermeer
2022	2023	Kunstmuseum Den Haag	Af Klint en Mondriaan
2022	2023	Museum Het Rembrandthuis	TEKENKUNST. De Peck Collection (USA)
2022	2023	Hermitage Amsterdam	Rembrandt en tijdgenoten
2022	2023	Mauritshuis	Vrel, voorloper van Vermeer
2022	2023	Kröller-Müller Museum	Futurisme & Europa
2023	2023	Kunstmuseum Den Haag	Vlaams expressionisme - Heerlijke herinneringen
2023	2023	Stichting Noordbrabants Museum	Brueghel: De familiereunie
2023	2024	Museum Belvédère	Mikalojus Konstantinas Čiurlionis - Beyond heaven and earth
2023	2023	Cobra Museum voor Moderne Kunst	Grenzeloos en Vrij
2023	2023	Limburgs Museum	De Zonnekoning en Oranje, Slaags aan de Maas
2023	2024	Van Gogh Museum	Matthew Wong – Vincent Van Gogh
2023	2024	Rijksmuseum Amsterdam	Frans Hals
2023	2023	Kunsthal Rotterdam	Ai Weiwei. In search of Humanity
2023	2023	Stedelijk Museum Schiedam	Yayoi Kusama, de Nederlandse jaren 1965-1970
2023	2023	Stedelijk Museum Amsterdam	Martin Wong. Malicious Mischief
2023	2024	Kunstmuseum Den Haag	Max Beckmann-Ruimte
2023	2023	Zeeuws Museum	De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne
2023	2024	Rijksmuseum	Asian Bronze
2023	2024	Drents Museum	Antonio Lopéz - Meester van het Spaans Realisme
2023	2024	Frans Hals Museum	Maarten van Heemskerck
2023	2024	Museum Rembrandthuis	Regie: Rembrandt
2023	2024	Stedelijk Museum Alkmaar	Maarten van Heemskerck (1498-1574)
2023	2024	Drents Museum	Antonio Lopéz - Meester van het Spaans Realisme
2023	2024	Mauritshuis	Roelant Savery's Wonderlijke Wereld
2023	2024	Museum De Lakenhal	Rembrandts vier zintuigen - zijn eerste schilderijen
2024	2024	Stichting SCHUNCK	Andy Warhol: Vanitas
2024	2024	H'ART Amsterdam	Kandinsky
2024	2024	Drents Museum	DACIA! Rijk van goud en zilver
2024	2025	Kunstmuseum Den Haag	Impressionisme - Panorama van Parijs
2024	2024	Museum van Bommel van Dam	Evert Thielen - De luiken open
2024	2024	Bonnefanten Museum Maastricht	Goed fout: De Zeven Hoofdzonden in beeld
2024	2024	Rijksmuseum van Oudheden	Bronstijd. Vuur van verandering
2024	2025	Rembrandthuis	De Illusionist, Samuel van Hoogstraten

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bijlage 3 Enquête

Om een inzicht te krijgen in de ervaringen van musea met de indenniteitsregeling (in de periode van 1 januari 2019 tot 1 oktober 2024), werd een vragenlijst gestuurd naar 41 geregistreerde musea. 24 aangeschreven musea vulden de enquête in. 18 van de deelnemende musea maakten in de genoemde periode gebruik van de regeling, 6 musea maakten geen gebruik van de regeling.

Niet alle musea gaven toestemming geciteerd te worden. Waar nodig zijn antwoorden en toelichtingen geanonimiseerd.

Vragenlijst

1 Naam museum/instelling

2 Welke omvang heeft uw museum (volgens jaaronzet)?

Omvang museum	Aantal musea
Groot (omzet vanaf 3.2 miljoen)	12
Middelgroot (omzet tussen 800.000 en 3.2 miljoen)	6
Middelklein (omzet tussen 400.000 en 800.000)	2
Klein (omzet tot 400.000)	0
Weet niet	4

3 In welke provincie bevindt uw museum zich?

Provincie	Aantal musea
Drenthe	1
Flevoland	0
Friesland	2
Gelderland	4
Groningen	0
Limburg	3
Noord-Brabant	1
Noord-Holland	7
Overijssel	2
Utrecht	1
Zeeland	0
Zuid-Holland	3

4 Hoe ver van tevoren plant u over het algemeen uw tentoonstellingen?

Planning	Aantal musea
Korter dan 1 jaar	1
Tussen 1 en 2 jaar	14
Tussen 2 en 3 jaar	7
4 jaar of langer	2
Anders	0

Toelichting: een van de musea die tentoonstellingen langer dan vier jaar van tevoren tentoonstellingen plannen, is ██████████. Enkele musea geven aan dat hun conservatoren al veel eerder aan onderzoek voor de betreffende tentoonstelling beginnen.

5 Welke invloed hebben de pandemie en de corona-maatregelen gehad op het wel/niet indienen van een aanvraag?

Invloed pandemie	Aantal musea
Geen	6
Wel	18

Veel musea stelden tentoonstellingen uit of pasten hun programmering anderszins aan. 'Alles stond stil', schrijft een van de respondenten. Voor één museum had de pandemie geen invloed op het wel/niet indienen van een aanvraag vanwege een langjarige verbouwing.

6 Voorziet u dat er de komende jaren meer gebruik zal worden gemaakt van de indemniteitsregeling vanwege mogelijke risico's als gevolg van de klimaatcrisis, dreiging van oorlog en conflicten, acties van (klimaat)activisten?

Meer gebruik vanwege klimaatcrisis, conflicten, activisten	Aantal musea
Ja	5
Nee	9
Weet niet	10

Een van de respondenten licht haar 'ja' als volgt toe: 'Dreiging van oorlog en inflatiecrisis maar ook klimaatcrisis zorgen voor stijging van prijzen waardoor sneller een aanvraag wordt gedaan om te besparen op de verzekeringskosten', een andere respondent antwoordt vergelijkbaar.

7 Heeft uw instelling in de periode 1 januari 2019 tot 1 oktober 2024 een aanvraag voor indemniteit ingediend?

18 instellingen dienden een aanvraag in > antwoorden op vraag 8 en verder
6 instellingen dienden geen aanvraag in > antwoorden op vraag 26 en verder

Vragen voor musea die een aanvraag indienden voor de regeling

Ervaringen met de regeling

8 Voor hoeveel tentoonstellingen heeft uw museum in de periode 1 januari 2019 – 1 oktober 2024 een aanvraag ingediend?

Aantal tentoonstellingen	Aantal musea
1	5
2	4
3	2
4	2
5	2
6	1

9 Wat was in het algemeen uw ervaring met het indienen van de aanvraag/aanvragen?

Ervaring bij indienen aanvraag	Aantal musea
Heel goed	3
Goed	14
Neutraal	1
Slecht	0
Heel slecht	0

Over het algemeen hebben de musea zeer goede tot goede ervaringen met het indienen van een aanvraag. Ze prijzen de snelle reactie, behulpzame mensen aan de andere kant van de lijn, de duidelijke formulieren, de makkelijke indienprocedure en de erg goede afhandelingsprocedure.

Als negatief werd ervaren (benoemd door één respondent) dat het, als je later in het kalenderjaar indient, onzeker is of de aanvraag wordt gehonoreerd.

Opvallend is dat een aantal musea moeite had met het invullen van het formulier. Het document is voor hen slecht werkbaar, 'een crime om in te vullen', 'qua papierwerk ingewikkeld', 'het formulier bleef constant hangen', 'ik moest 70 afbeeldingen toevoegen', 'alleen toegankelijk via internetexplorer'. De suggestie werd gedaan om een eigen bruikleenoverzicht te mogen toevoegen.

10 Is de indieningstermijn van ten hoogste 1 jaar van tevoren en uiterlijk acht weken voor aanvang een werkbare termijn?

Werkbare termijn?	Aantal musea
Ja	17
Nee	1

Het museum dat het geen werkbare termijn vindt, vindt het moeilijk een vroege schatting te krijgen van de verzekerde waarde. Een ander museum vindt dit wel een werkbare termijn, maar zou liever een langere termijn willen vanwege de lange voorbereidingsperiode van tentoonstellingen.

11 Hoeveel uur besteedt u gemiddeld aan een aanvraag?

Besteding in uren	Aantal musea
Tussen de 0 en 5 uur	2
Tussen de 5 en 10 uur	8
Tussen de 10 en 15 uur	5
Meer dan 15 uur	3

12 Hoe beoordeelt u deze investering in uren?

Investering in uren	Aantal musea
Weinig	0
Neutraal	15
Veel	3

Bij de toelichting geven musea opnieuw kritiek op het invullen van de objectenlijst en daarnaast het toestemming vragen aan de bruikleengevers. 'Het invulformulier is echt ploeteren.' 'Toestemming vragen aan alle bruikleengevers is een enorm karwei, en ik begrijp niet goed waarom het nodig is.'

13 Heeft u in de periode 1 januari 2019 tot 1 oktober 2024 een afwijzing van uw aanvraag voor gebruik van de indenniteitsregeling ontvangen?

Er is één aanvraag afgewezen omdat er eind 2019 geen geld meer beschikbaar was.

14 Wat was het gevolg van de afwijzing van uw aanvraag op uw tentoonstellingsprogramma?

'Dat resulteerde in een zeer kostbare en verliesgevende tentoonstelling.'

15 Voorziet u de komende vijf jaar weer een beroep te doen op de regeling?

Alle respondenten voorzien een beroep te doen op de regeling, behalve één museum dat vanwege voorziene verbouwingsplannen geen grote tentoonstellingen kan plannen. Eén museum voegt aan deze vraag het volgende commentaar toe: 'Zonder indenniteit kunnen wij dit soort grote tentoonstellingen vaak niet meer maken.' Een andere respondent schrijft: 'De garantie werkt voor bruikleengevers geruststellend.'

Communicatie

16 Hoe beoordeelt u de informatievoorziening/communicatie rondom de regeling?

Beoordeling	Aantal musea
Heel goed	3
Goed	13
Neutraal	2
Slecht	0
Heel slecht	0

Over het algemeen wordt de informatievoorziening/communicatie rondom de regeling goed beoordeeld. Enkele reacties: 'Overzichtelijk via de website en eveneens goed geholpen via de telefoon'; 'Helder en snel geformuleerde reacties'; 'Altijd bereikbaar, meedenken in oplossingen, snelle reactie op vragen'; 'Duidelijke communicatie, heel fijn!', 'De pagina met Engelstalige uitleg is fijn om naar buitenlandse bruikleengevers te sturen.'

17 Heeft u suggesties voor de verbetering van de informatievoorziening?

Er werden geen suggesties voor verbetering gedaan.

Premiekortingen en samenwerking

18 Kwamen bij het regelen van de verzekering met uw verzekeraar verschillende indemniteitspercentages ter sprake en het effect hiervan op de premiekorting?

Percentages ter sprake	Aantal musea
Nee	10
Ja	8

Op de vraag 'hoe heeft u dit ervaren?' antwoordde een respondent: 'Ik zie in iedere offerte een ander percentage, weet niet waarom.' Drie respondenten schreven dat een en ander goed en helder door de verzekeraar wordt omschreven.

19 Wat is de hoogste korting op de verzekeringspremie die u heeft aangeboden gekregen van een verzekeraar?

Antwoorden op deze vraag geven een vertekend beeld vanwege de grote verschillen tussen de aard en grootte van de tentoonstellingen. Bedragen variëren van € 400.000 tot € 3.343.

20 Welke premiekorting kreeg uw museum op de verzekering vanwege de indemniteit?

Percentage premiekorting	Aantal musea
20 - 25%	4
25 - 30%	2
30 - 35%	3
35 - 40%	4
40 - 45%	5
45 - 50%	0

Eén museum geeft aan dat er een hogere korting wordt gegeven op tentoonstellingen van oude kunst omdat de totaalwaarde van de tentoongestelde werken hoger is, op tentoonstellingen van 19de eeuwse kunst – met een lagere totaalwaarde – wordt een lagere korting gegeven.

Eén museum geeft aan dat de korting de laatste jaren omhoog is gegaan.

21 Heeft uw instelling in het kader van de aanvraag op basis van de indemniteitsregeling samenwerking opgezocht of afgestemd met een ander museum/andere musea met als doel de ruimte onder het plafond zo goed mogelijk te benutten?

Afstemming	Aantal musea
Ja	1
Nee	17

Vier musea gaven aan de optie niet te kennen of de vraag niet te begrijpen, een ander museum gaf aan dat de verzekerde waarde niet zo hoog was dat het plafond bereikt zou worden.

22 Heeft u voor het indienen van de aanvraag gekeken naar de informatie die de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verstrekt over het subsidieplafond in de betreffende periode?

Subsidieplafond gecheckt?	Aantal musea
Ja	15
Nee	3

23 Wat vindt u van de wijze waarop de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed informatie verschaft over de financiële ruimte onder het subsidieplafond?

Info over financiële ruimte	Aantal musea
Heel goed	5
Goed	7
Neutraal	4
Slecht	2
Heel slecht	0

Drie respondenten gaven aan dat ze deze informatie niet hadden kunnen vinden. Twee respondenten melden dat de informatie niet op een logische plek staat, maar dat de informatie zelf wel goed is. Twee musea benadrukten het prettig te vinden om te zien of het plafond al was bereikt of wat de nog beschikbare gelden waren.

Overige vragen

24 Zou uw museum meer tentoonstellingen organiseren indien door het krijgen van indemniteit hogere premiekorting kan worden gekregen via verzekeraars?

Meer tentoonstellingen bij indemniteit?	Aantal musea
Nee	14
Ja	3
Weet niet	1

Het [REDACTED] merkt bij deze vraag nog op dat de maximalisering van 75 miljoen dekking per toekenning niet heeft geleid tot hogere premiekorting. Met vindt het uiterst spijtig dat de maximale indemniteitsdekking beperkt blijft tot slechts 30% waardoor de verzekeringskosten vaak een aanslag op de tentoonstellingsbegroting zijn.

25 Heeft u aanbevelingen of suggesties voor verbetering van de regeling?

*We vragen u hierbij uit te gaan van een gelijkblijvend subsidieplafond van 450 miljoen.

Aanbevelingen of suggesties	Aantal musea
Nee, de regeling werkt uitstekend voor onze instelling	12
Ja	6

Aanbevelingen en suggesties:

Percentage aanpassen aan de grootte van het museum
Subsidieplafond duidelijker aangeven op de website
Fijn dat er een eigen excel gebruikt mag worden. En willen jullie nog eens kijken naar de benodigde toestemming van bruikleengevers? Dat zou echt enorm schelen als dat niet meer hoeft. Ik heb nooit begrepen waarom de tentoonstellingsbegroting verplicht onderdeel uitmaakt van de indemniteitsaanvraag.
We zien dat een hoger bedrag voor ons wenselijk is i.v.m. [REDACTED] de hoge waarden die hieraan worden toegekend en dat vanwege de internationale kunsthandel. Format objectenlijst aanpassen (dit wordt tweemaal genoemd). Het is te bewerkelijk en daardoor te tijdrovend.'
'Het verplicht toevoegen van een premie-offerte aan de indemniteitsaanvraag voelt als een formaliteit.'
'Een scenario volgens UK-model, maar dat is niet aan de RCE natuurlijk.'

Vragen voor instellingen die in de periode 2019-2023 geen aanvraag hebben ingediend voor de regeling

26 Heeft u in eerdere periodes wel gebruik gemaakt van de regeling?

Eerder gebruik gemaakt van de regeling?	Aantal musea
Ja	1
Nee	3
Weet niet	2

27 Wat is de reden dat u in de periode 2019-2023 geen gebruik heeft gemaakt van de indenniteitsregeling?

Waarom geen gebruik?	Aantal musea
Ik ken de regeling niet	0
Ik vind de regeling ingewikkeld	0
Geen internationale bruiklenen in deze periode	1
Aanvraagtermijn te lang	2
Door de pandemie en corona-maatregelen andere programmering dan voorzien	0
Het plafond was al bereikt	0
Andere oplossing gevonden	3
Anders	0

28 Bent u voornemens om in de toekomst een aanvraag in te dienen?

	Aantal musea
Ja	3
Nee	0
Weet niet	3

29 Wat zou er aan de regeling moeten veranderen om wel een aanvraag in te dienen?

Twee respondenten geven aan dat de aanvraag gemakkelijker of minder arbeidsintensief zou moeten zijn en de aanvraagtermijn korter. De andere respondenten doen geen voorstel voor verandering.